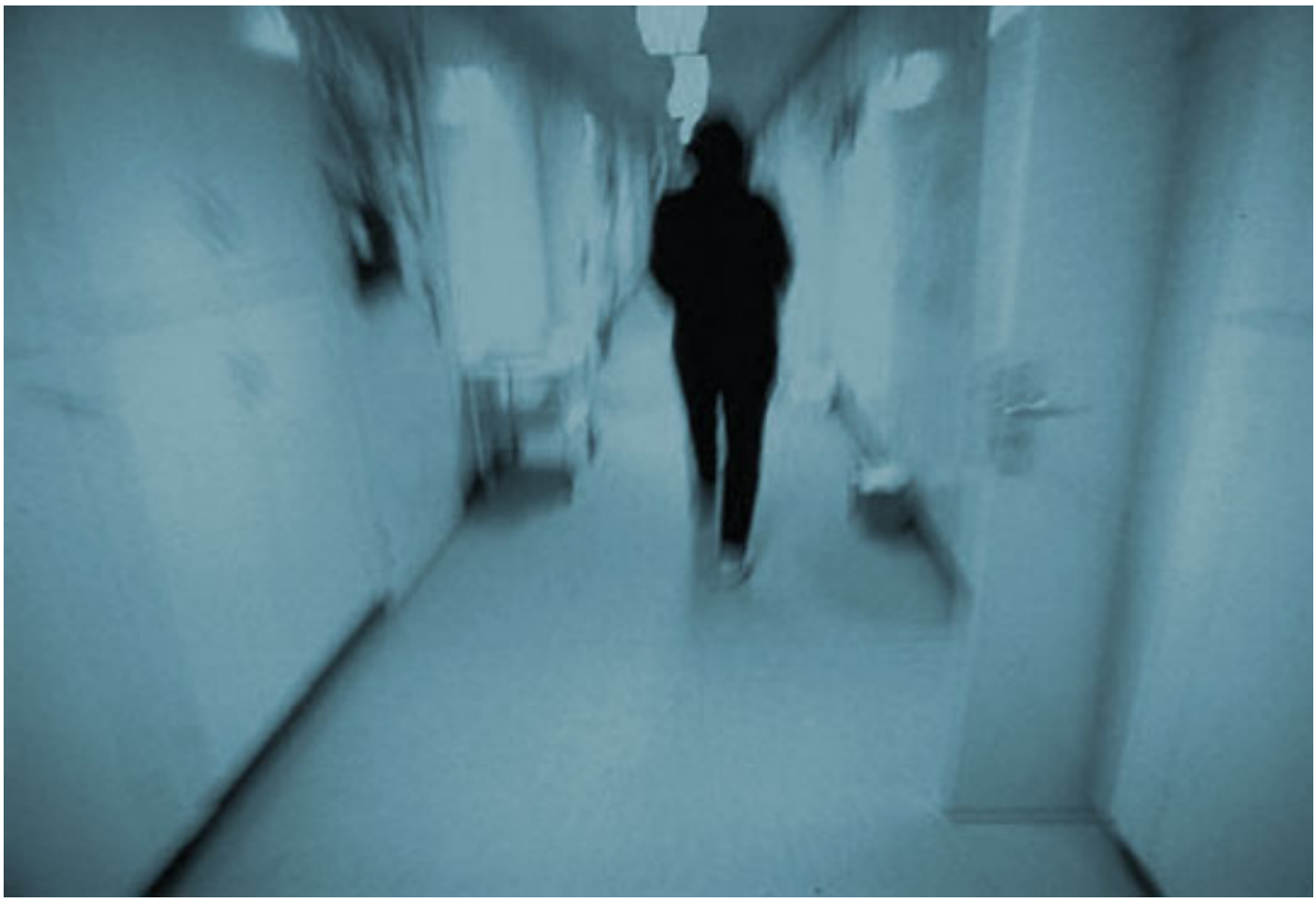
Sundhedsstyrelsen

ANVENDELSE AF TVANG I PSYKIATRIEN 2008

2010

Anvendelse af tvang i psykiatrien 2008

© Sundhedsstyrelsen, 2010

Sundhedsstyrelsen
Islands Brygge 67
2300 København S

URL: http://www.sst.dk

Emneord: psykiatri, tvang, psykiatriloven, frihedsberøvelser, tvangsbehandlinger, fikseringer, fysisk magt, tal og analyse

Sprog: Dansk

Kategori: Faglig rådgivning

Version: 1,0

Versionsdato: 13. april 2010

Format: pdf

Udgivet af Sundhedsstyrelsen april 2010.

Elektronisk ISBN: 978-87-7104-068-5

Indhold

1	Introduktion	4
2	Resumé	5
3	Perspektivering	6
4	Lovgrundlag	6
5	Metode	6
6	Bilagsfortegnelse	7

Introduktion

Udøvelse af tvang er i visse situationer nødvendigt for at beskytte patienter med en psykisk lidelse, der ikke er i stand til at tage vare på sig selv og som er til fare for sig selv eller andre.

Anvendelse af tvang kan kun finde sted, såfremt betingelserne, der er beskrevet i psykiatriloven, er opfyldte.

Anvendelse af tvang skal altid finde sted efter det mindste middels princip, som fremgår af psykiatrilovens § 4. Det vil sige, at der ikke må anvendes tvang før der er gjort, hvad der er muligt for at opnå patientens frivillige medvirken, at patienten skal have en passende betænkningstid, når forholdene tillader det, at anvendelse af tvang skal stå i rimeligt forhold til det som søges opnået hermed, at de mindst indgribende foranstaltninger skal anvendes, og at tvang skal udøves så skånsomt som muligt og i kortest mulige tid.

Omkring hver 5. patient indlagt på en psykiatrisk afdeling bliver hvert år omfattet af én eller flere tvangsforanstaltninger.

Resumé

Sundhedsstyrelsens opgørelse over anvendelse af tvangsforanstaltninger i forhold til patienter indlagt på psykiatriske sygehusafdelinger i 2008 viser, at anvendelsen af tvang er forholdsvis stabil, idet der altid må forventes tilfældige mindre udsving fra år til år.

Der ses i 2008 en ganske lille stigning i antallet af personer, der er blevet udsat for henholdsvis frihedsberøvelse og for tvangsbehandling. Således blev hhv. 4.134 personer og 821 personer frihedsberøvede og tvangsbehandlede i 2008. I 2007 var det hhv. 3.981 og 736 personer.

Gennem de seneste år har der været øget fokus på anvendelse af tvangsfikseringer. Dette afspejles derfor også i at antallet af indberettede bæltefikseringer er faldet. Antallet af indberettede fikseringer med remme er steget væsentligt.

Anvendelse af tvangsforanstaltninger på psykiatriske afdelinger i 2008

Tvangsforanstaltning	Antal indlagte personer på psykiatriske afdelinger	Antal personer berørt af tvang	Antal tvangs-foranstaltninger	Andel psykiatriske patienter berørt af tvang
Frihedsberøvelser	•	4 134	5 490	•
Tvangsbehandlinger	•	821	•	•
Fiksering og/eller fysisk magt	•	3 175	21 324	•
Beskyttelsesforanstaltninger	•	277	378	•
2008	**24 311**	**5 324**	**27 192**	**21,9 pct.**
2007	**24 129**	**5 125**	**24 629**	**21,2 pct.**
2006	**24 308**	**5 161**	**24 762**	**21,2 pct.**
2005	**24 501**	**5 138**	**23 150**	**21,0 pct.**
2004	**24 872**	**4 971**	**20 436**	**20,0 pct.**
2003	**25 291**	**5 061**	**22 363**	**20,0 pct.**
2002	**25 199**	**5 182**	**22 759**	**20,6 pct.**
2001	**25 132**	**5 496**	**22 097**	**21,9 pct.**
2000	**24 785**	**4 995**	**23 894**	**20,2 pct.**

Perspektivering

I forhold til en række i øvrigt sammenlignelige lande ser det ud til at Danmark ligger relativt højt for så vidt angår anvendelse af tvangsfikseringer og fysiske fastholdelser. Tallene for anvendelse af tvang i Danmark er lidt højere end de foregående år. Sundhedsstyrelsen har påpeget, at der generelt set bør foregå en kontinuerlig og målrettet indsats for at nedbringe anvendelse af disse tvangsforanstaltninger. Løsningen er ikke at erstatte anvendelse af fysisk magtanvendelse med tvangsmedicinering.

Resultaterne af "Det nationale kvalitetsprojekt om tvang i psykiatrien" viste, at man med relativt små midler og konkrete initiativer kunne nedbringe anvendelse af tvang væsentligt. Regeringens handlingsplan for psykiatri omfatter initiativer til at viden fra projektet udbredes.

Lovgrundlag

Betingelserne og omstændighederne for anvendelse af tvang fremgår tydeligt af psykiatriloven – bekendtgørelse af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien, nr. 1111 af 1. november 2006. I loven er tvangsforanstaltningerne angivet i tre kategorier:

- Frihedsberøvelse
- Tvangsbehandlinger
- Fiksering m.v. (tvangsfiksering, fysisk magtanvendelse, beskyttelsesforanstaltninger, aflåsning af patientstue på Sikringsafdelingen i Nykøbing Sjælland samt skærmning og aflåsning af døre i afdelingen).

Metode

Sundhedsstyrelsen modtager løbende indberetninger om anvendelse af tvang på de psykiatriske afdelinger elektronisk*. De indberettede data danner grundlaget for de årlige udgivelser fra Sundhedsstyrelsen; dels i form af nærværende elektroniske publikation; dels som offentligt tilgængelige data på Sundhedsdata.sst.dk.

Indberetningernes data indgår endvidere som baggrundsviden i forhold til overvågningen af anvendelsen af tvang i psykiatrien.

Persontællingen: I alle persontabeller medregnes, ud over personer over for hvem foranstaltningen er påbegyndt i 2008, personer hvor tvangsforanstaltningen er påbegyndt før 2008 og som er ophørt i 2008

* Jf. Indenrigs- og Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 1499 af 14. december 2006 om tvangsbehandling, fiksering, tvangsprotokoller m.v. på psykiatriske afdelinger.

Bilagsfortegnelse

Bilag 1: **Definition af begrebet tvang**

Bilag 2: **Frihedsberøvelser**

Bilag 3: **Tvangsbehandlinger**

Bilag 4: **Fikseringer og anden fysisk magt**

Bilag 5: **Fikseringer med bælte**

Bilag 6: **Beskyttelsesforanstaltninger**

Bilag 7: **Sikringsafdelingen Nykøbing Sjælland**

Bilag 1: Definition af begrebet tvang

Ved tvang inden for psykiatrien forstås anvendelse af foranstaltninger, for hvilke der ikke ligger et informeret samtykke, jf. psykiatrilovens § 1, stk. 2.

Bilag 2: Frihedsberøvelse

Tvangsindlæggelse eller tvangstilbageholdelse må kun finde sted, hvis personen er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og hvor det ville være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers vil blive væsentlig forringet eller den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Antal frihedsberøvede personer i 2008

	Tvangsindlagte	Tvangstilbageholdte	Frihedsberøvede i alt
2008	2 456	2 145	**4 134**
2007	2 226	2 187	**3 981**
2006	2 236	2 078	**3 926**
2005	2 115	2 110	**3 849**
2004	2 058	2 045	**3 733**
2003	1 771	2 012	**3 468**
2002	1 753	2 038	**3 507**

Antal iværksatte frihedsberøvelser i 2008

	Tvangsindlæggelser	Tvangstilbageholdelser	Frihedsberøvelser i alt
2008	2 782	2 708	**5 490**
2007	2 476	2 657	**5 133**
2006	2 491	2 580	**5 071**
2005	2 350	2 583	**4 933**
2004	2 258	2 458	**4 716**
2003	2 035	2 638	**4 673**
2002	1 980	2 579	**4 559**

Bilag 3: Tvangsbehandling

Tvangsbehandling må kun anvendes over for personer, der opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse. – Se ovenfor under frihedsberøvelse.

Antal tvangsbehandlede personer i 2008

	Medicinering	ECT	Ernæring	Af legemlig lidelse	I alt
2008	562	89	78	184	**821**
2007	526	72	49	157	**736**
2006	543	85	55	153	**765**
2005	518	90	44	133	**734**
2004	487	83	46	143	**714**
2003	456	80	67	131	**667**
2002	530	76	46	130	**722**

Antal tvangsbehandlingsforløb i 2008

	Medicinering	ECT	Ernæring	Af legemlig lidelse	I alt
2008	685	97	85	220	**1087**
2007	664	89	69	207	1029
2006	676	95	73	191	1035
2005	619	103	74	184	980
2004	672	93	63	175	1003

Bilag 4: Fiksering m.v.

Fiksering med bælte, remme og handsker må kun anvendes, i det omfang det er nødvendigt at afværge, at en patient:

a) udsætter sig selv eller andre for nærliggende fare for at lide skade på legeme eller helbred,
b) forfølger eller på anden måde lignende måde groft forulemper medpatienter eller
c) øver hærværk af ikke ubetydeligt omfang

Fastholdelse af en patient er tilladt for at sikre en patients fortsatte tilstedeværelse på afdelingen eller for om nødvendigt med magt at kunne føre patienten til et andet opholdssted på sygehuset.

Et beroligende middel kan indgives, hvis det afgørende kan bedre en urolig patients tilstand.

Personlig skærmning er en foranstaltning, hvor et eller flere personalemedlemmer konstant befinder sig i umiddelbar nærhed af patienten for at afværge at patienten begår selvmord eller på anden vis udsætter sit eller andres helbred for betydelig skade, eller forfølger eller groft forulemper medpatienter eller andre.

Aflåsning af døre i afdelingen, - dog ikke af døre til patientstuer, - kan foretages over for

a) patienter, der er frihedsberøvede
b) patienter, for hvem der er risiko for, at de utilsigtet udsætter sig selv for væsentlig fare
c) patienter, der selv anmoder herom.

Antal personer omfattet af fiksering og/eller fysisk magt i 2008*

	Bælte	Remme	Handsker	Fastholden	Aflåsning af døre i afd.	Beroligende medicin	Personlig skærmning	I alt
2008	1 913	1 108	1	986	576	1 787	112	**3 156***
2007	1 783	993	5	953	575	1 583	113	**2 914***
2006	1 753	962	6	1 104	529	1 629	•	**2 949***
2005	1 770	964	8	1 184	625	1 548	.	**2 973***
2004	1 749	800	2	1 119	521	1 144	.	**2 882***
2003	1 770	857	4	1 134	600	1 480	.	**2 956***
2002	1 943	888	7	1 158	623	1 496	.	**3 116***

* Sikringsafdelingen i Nykøbing Sj. indgår ikke i tabellen men er opgjort særskilt i tabel 16a

Antallet af fikseringer og/eller fysisk magtanvendelse i 2008*

	Bælte	Remme	Handsker	Fastholden	Aflåsning af døre i afd.	Beroligende medicin	Personlig skærmning	I alt
2008	5 946	3 357	4	2 350	933	6 810	136	**19 521***
2007	6 155	2 913	5	2 938	1 060	5 249	144	**18 452***
2006	6 475	3 212	13	3045	645	5 394	•	**17 886***
2005	5 877	2 185	14	3 681	839	4 622	•	**17 614***
2004	5 132	2 173	9	3 790	711	4 047	•	**14 862***
2003	6 756	2 369	8	2 963	835	3 917	•	**16 848***
2002	6 722	2 149	7	3 451	919	3 903	.	**17 323***

* Sikringsafdelingen i Nykøbing Sj. indgår ikke i tabellen men er er opgjort særskilt i tabel 16b

Bilag 5: Fikseringer med bælte

Summeret varighed af de enkelte patienters bæltefikseringer, påbegyndte i 2008

	Antal patienter
=<1 time	73
1-2* timer	50
2-3* timer	61
3-4* timer	58
4-5* timer	55
5-6* timer	56
6-7* timer	60
7-8* timer	46
8-9* timer	59
9-10* timer	57
a 10-11* timer	30
a 11-12* timer	38
a 12-24* timer	344
b 1-2* døgn	330
b 2-3* døgn	155
b 3-4* døgn	81
b 4-5* døgn	74
b 5-6* døgn	47
b 6-7* døgn	29
c 1-2* uger	135
c 2-3* uger	26
c 3-4* uger	19
c 4-8* uger	23
c 8-12* uger	3
d 12-14* uger	2
d 16-30* uger	3
I alt	**1 914***

- Opgjort på alle indberettede bæltefikseringer med ophørsdato (inklusive Sikringsafdelingen)

Varighed af bæltefikseringer påbegyndt i hvert kalenderår

Varighed	Antal i 2004	Antal i 2005	Antal i 2006	Antal i 2007	Antal i 2008
<1 time	321	351	534	543	655
1-<2 timer	507	648	822	825	648
2-<3 timer	399	454	635	605	459
3-<4 timer	271	350	422	418	374
4-<5 timer	220	274	309	290	425
5-<6 timer	190	239	291	269	349
6-<7 timer	167	178	277	203	196
7-<8 timer	143	174	241	217	182
8-<9 timer	160	186	255	187	320
9-<10 timer	135	169	174	210	336
10-<11 timer	163	177	193	184	148
11-<12 timer	159	169	187	190	173
12-<24 timer	1189	1205	1234	1252	1388
1-<2 døgn	525	623	617	701	721
Antal fikseringer op til 48 timer	**4 549**	**5 197**	**6 191**	**6 094**	**6 374**
2-<3 døgn	230	233	253	231	228
3 døgn og derover	419	473	470	361	418
Antal fikseringer over 48 timers varighed	**649**	**706**	**723**	**592**	**646**
Antal fikseringer I alt	**5 198**	**5 903**	**6 914**	**6 686**	**7 020**

* Inklusive patienter indlagt på Sikringsafdelingen i Nykøbing Sj.

Bilag 6: Beskyttelsesforanstaltninger

Ved beskyttelsesforanstaltninger forstås anvendelse af ethvert middel, der benyttes for at hindre, at en patient utilsigtet udsætter sig selv for væsentlig fare.

Personlige alarm- og pejlesystemer og særlige dørlåse kan anvendes over for en patient, der lider af demens eller demenslignende tilstande, for at hindre, at vedkommende ved at forlade en psykiatrisk afdeling udsætter sig selv eller andre for en betydelig risiko for at lide personskade.

Antal personer omfattet af beskyttelsesfikseringer/-foranstaltninger i 2008

	Stofbælte-fikseringer	Andet	Personlige alarm- og pejlesystemer	Særlige dørlåse	I alt
2008	237	40	1	36	**277**
2007	196	37	.	32	**248**
2006	198	63	.	9	**264**
2005	264	60	-	-	**323**
2004	354	75	-	-	**419**
2003	358	78	-	-	**425**
2002	395	70	-	-	**477**

Antallet af beskyttelsesfikseringer/-foranstaltninger iværksat i 2008

	Stofbælte-fikseringer	Andet	Personlige alarm- og pejlesystemer	Særlige dørlåse	I alt
2008	296	42	1	39	**378**
2007	258	45	.	37	**340**
2006	245	63	.	12	**352**
2005	322	64	-	-	**459**
2004	442	84	-	-	**594**
2003	468	90	-	-	**622**
2002	507	77	-	-	**655**

Bilag 7: Sikringsafdelingen Nykøbing Sj.

Aflåsning af patienters stuedør på Sikringsafdelingen under Retspsykiatrisk afdeling, Region Sjælland kan foretages af sikkerhedsmæssige grunde, af behandlingsmæssige grunde for at etablere faste rammer i behandlingen eller for at skærme patienten mod stimuli. Desuden for at afværge at en patient udsætter andre for nærliggende fare, forfølger eller groft forulemper medpatienter eller øver hærværk af betydeligt omfang.

Antal patienter omfattet af fiksering og/eller fysisk magt på Sikringsafdelingen i Nykøbing Sj. i 2008

	Bælte	Remme	Handsker	Fastholden	Beroligende medicin	I alt
2008	13	14	1	8	6	**19**
2007	21	23	0	2	5	**24**
2006	22	23	0	1	3	**23**
2005	16	18	1	0	4	**18**
2004	15	16	1	0	5	**16**
2003	17	18	1	2	7	**18**
2002	16	18	1	1	5	**18**

Antal fikseringer og/eller fysisk magt på Sikringsafdelingen i Nykøbing Sj. i 2008

	Bælte	Remme	Handsker	Fastholden	Beroligende medicin	I alt
2008	1 094	639	1	54	15	**1 803**
2007	519	186	0	3	27	**735**
2006	458	85	0	1	9	**553**
2005	69	67	1	0	7	**144**
2004	130	120	5	0	9	**264**
2003	103	99	3	2	13	**220**
2002	99	93	10	1	10	**223**

Aflåsning af patientens stuedør på Sikringsafdelingen, Nykøbing Sj. i 2008

Antal tilfælde	**151**
Antal personer	**25**